

2. Шапк Я. Система германського громадянського права : учебник / Ян Шапк. – Москва : Междунар. отношения, 2006. – 360 с.

3. Трутьєв В. В. Комбінована п-мірна юридична логіка: в застосуванні до експлікації цивільно-правового поняття "правж" / Віктор Володимирович Трутьєв // Логіка і право. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції "Логіка і право". Харків, 11 травня 2012 р. / Науковий редактор: д-р філос. наук, проф. О. М. Юрєвич. – Харків, 2012. – С. 131-134.

ПРАВОТВОРЧІСТЬ ЄС: МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Пігнаста К.О.,

завідувач сектору Конституційної Суду України, магістр міжнародного права

Європейське право та його інститути перебувають у процесі постійного реформування, починаючи з моменту створення Європейського Союзу (далі – ЄС), а з прийняттям у червні 2004 року Конституції Європейського Союзу змінилася не тільки кількість, а й якість цих правових реформ. Відобразилися вони й на європейській правотворчості. Аналіз тексту Конституції ЄС дає підстави для висновку, що з набранням нею юридичної сили в цілому значно посилилося міждержавне начало в діяльності ЄС. Тож виникає питання щодо ролі національних парламентів, точніше, їх ступеня участі у правотворчій діяльності ЄС і порядку легітимації наднаціональних актів.

Нормативні акти ЄС є класичними міжнародними міждержавними договорами та не представляють щось нове з погляду методів їх формування. Особливої уваги заслуговують власні (секундарні) акти ЄС, повноваження щодо їх прийняття та конкретні методи їх формування. Певну специфіку мають також і міжнародні договори ЄС з іншими державами й організаціями. Як секундарні акти, так і міжнародні договори видаються співтовариством від свого імені, значною мірою за власною ініціативою і формуються досить автономним способом. Усі основні аспекти європейської правотворчості вже не раз висвітлювалися у юридичній літературі. І хоча самостійних монографій і спеціальних дисертацій на цю тему в Україні поки що нема, проте проблема принципово розглянута. Починаючи з 1970-х років учені дійшли висновку, що ЄС – це міжнародна організація, правотворчість якої має деяку специфіку, однак не принципову, а лише другорядну.

Вона полягає в дещо більшій автономності та самостійності її виконавчо-владних інститутів у порівнянні з традиційними міжнародними організаціями. Звертає на себе увагу той факт, що у більшості міжнародно-правових робіт на цю тему (деякі з них мають теоретико-методологічний характер), дослідники доходять висновку на основі теоретичних умовиводів і теоретичного зіставлення класичної міжнародно-правової теорії і практики з установчими документами ЄС і аналогічними монографіями на тему правосуб'єктності. З різних причин опубліковані дослідження є мало конкретними і далеко не завжди ґрунтуються на емпіричному матеріалі. У науково-дозказовому арсеналі юристи часто обмежуються лише розглядом установчих договорів ЄС і не вивчають достатньою іншими джерелами права – судові рішення, внутрішньодержавні акти, додаткові протоколи до договорів про створення співтовариств.

Не дивлячись на численні дослідження не лише вітчизняні, а й європейські юристи не завжди чітко уявляють, що таке регламенти, директиви і рішення ЄС, яка їх юридична природа. Деякі автори визнають за ЄС характер міжнародної організації, а за правом ЄС – характер міжнародного права. Однак є багато науковців, які ще мають сумніви щодо юридичної природи регламентів, директив, рішень та інших джерел права ЄС.

На наш погляд, нова Європейська Конституція, прийнята главами держав у червні й підписана в Римі у жовтні 2004 року, вносить ще більшу плутанину в питання юридичної природи актів ЄС з огляду на нову термінологію, введену нею самою. Наприклад, замість «регламенту» вводиться термін «Європейський закон», а замість «директиви» - «Європейський рамковий закон».

З огляду на те, що саме метод європейської правотворчості надав ЄС ту саму специфіку, яка до сьогодні зумовлює дискусію серед юристів, ми звузили наш пошук лише сферою правотворчості, не торкаючись сфери імплементації. А вже саме спосіб прийняття рішень у ЄС породив термін, який увійшов у політичний і юридичний обіг останніх 50 років – «над національність». Крім того, було вирішено дослідити ЄС не «згори», орієнтуючись лише на теоретичні конструкції, а так би мовити «знизу», виходячи з розуміння конкретних правотворчих структур.

Найменш вивченою у українській юридичній науці залишається процедура внутрішньодержавного, або попереднього, погодження зазначених євроактів.

В оману вводить, як правило, саме відмова від парламентської ратифікації як звичного "контрольно-пропускного пункту" в полі національної юрисдикції. Цей факт змушує навіть маститих учених сумніватися у розумінні юридичної природи ЄС та його правових актів.

Однак більш детальний розгляд внутрішніх процедур і законодавства ЄС переконує, що так званий контрольно-пропускний пункт для зовнішніх норм права не зник і в цій міжнародній організації. Він зберігся і щодо євроактів, але при цьому більше не виглядає як традиційна парламентська ратифікація. У ЄС відбулося лише спрощення міжнародно-правової правотворчості, а не скасування державного схвалення на проникнення євроакта всередину держави. Практика переконливо свідчить, що система державного схвалення міжнародно-правових актів збереглася і у випадку ЄС, а з прийняттям Євроконституції вона навіть посилюється.

У результаті проведеного дослідження можна дійти таких висновків. Правотворчість у Європейському співтоваристві (в широкому сенсі, тобто включаючи як стадію нормотворення, так і правотворчості), не дивлячись на функціоналістський підхід, носить характер узгодження волі держав. Усе законодавство ЄС протягом минулих 10 років, незважаючи на широкі інституційні зрушення, не внесло нової тенденції у метод міжнародної правотворчості в такій регіональній організації, як ЄС.

Співвідношення міждержавного і наддержавного методів правотворення не дає підстав для твердження про "законодавчу" автономність органів Співтовариства і їх процесуальну незалежність від держав-членів.

Міждержавний метод правотворчості в ЄС згідно з Проектом договору, яким засновано Конституцію для Європи від 20 червня 2003 року, тобто Європейську Конституцію, прийняту в червні 2004 року, авторами документа був посилений і отримав ще більш чітко виражене юридичне оформлення, ніж в установчих договорах 1950 – 1957 років.

У європейському правотворчості беруть участь не тільки держави, а й регіони держав ЄС. І хоча обсяг провоздатності регіонів у прямому європейському правотворчості невеликий, разом з тим у ЄС з 1995 року вже функціонують організаційні та правові інститути для безпосереднього впливу субнаціонального рівня на формування євроактів.

ФОРМАЛЬНА СИСТЕМА ІНОЗЕМНОГО ПРАВА ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

Тищенко В.Г.,
приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу